ราว 6 ล้านปีที่แล้วนี้เอง “ย่าทวดวานรนางหนึ่ง มีลูกสาวสองนาง นางหนึ่งได้กลายเป็น บรรพบุรุษของชิมแปนซีและวานรอื่น ส่วนอีกนางหนึ่ง คือ บรรพบุรุษของพวกเรา”

(เซเปียนส์ ประวัติย่อมนุษยชาติ: ยูวัล โนอาห์ แฮรารี, ดร.นำชัย ชีววิวรรธน์ (แปล))

Photo Credit: CrazyD

Primates and Me: เรียนรู้วานร เข้าใจมนุษย์

การศึกษาของนักสัตววิทยาและนักพฤติกรรมวิทยา ในปี ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) ตั้งข้อสังเกตว่า หากเอาหนังของลิง 192 ชนิดพันธุ์ มาเปรียบเทียบกันกับผิวหนังของมนุษย์ จะเห็นว่ามีความแตกต่างออกไปอย่างเห็นได้ชัด “มนุษย์คือลิงเปลือย” เพราะร่างกายของมนุษย์ส่วนใหญ่เปลือยเปล่า ยกเว้นแต่มีขนอยู่บางส่วนที่หัว ใต้รักแร้ และรอบอวัยวะสืบพันธุ์ และเมื่อเทียบกับขนาดของร่างกายแล้ว มนุษย์เป็นวานรที่มีขนาดของอวัยวะเพศชายใหญ่กว่าชนิดอื่น ลักษณะและขนาดของหน้าอก หรือ เต้านมของมนุษย์เพศเมียก็ต่างออกไป และมี “หน้าที่พิเศษ” ต่างไปจากวานรอื่น ที่มีไว้เพื่อการให้นมทารกเท่านั้น

หากมนุษย์ คือวานรที่มีรูปร่างเปลือยเปล่า ถ้าเช่นนั้น พวกเราจะเรียนรู้อะไรเพิ่มขึ้นได้บ้างจากญาติร่วมบรรพสตรีเดียวกัน เพื่อหันมาทบทวนตำแหน่งแห่งที่ของตนเองบนเส้นทางวิวัฒนาการ

วานรและไพรเมต (Primate)

สังคมอินเดียโบราณมองเห็นความคล้ายคลึงของกลุ่มวานรกับมนุษย์มาตั้งแต่ต้น คำว่า วานร (Vānara) ในภาษาสันสกฤต มีความหมายหลายทาง “วนะ” หรือ “วนา” หมายถึง ป่า เป็นของป่า ท่องไปในป่า ส่วนคำ “นร” หมายถึง คน ในอีกความหมายหนึ่ง คำ “วา” ใช้เป็นคำถามในความหมายว่า ใช่หรือ?

วานร จึงหมายถึงคนป่า สัตว์ที่ชอบกินของป่าหรือผลไม้ หรือในอีกความหมายหนึ่ง เป็นคำถามอย่างสงสัยว่า ใช่คนหรือ

กลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 คาโรลัส ลินเนียส (1707-1778) นักธรรมชาติวิทยาชาวสวีเดน ผู้คิดค้นวิธีการจัดจำแนกหมวดหมู่ของสิ่งมีชีวิตให้เป็นระบบ โดยในอาณาจักรของสัตว์ (Animal Kingdom) มนุษย์กับวานรอยู่ในกลุ่มของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ซึ่งเป็นสมาชิกของอันดับไพรเมต (Order Primates)

Photo Credit: https://en.wikipedia.org/wiki/Carl_Linnaeus

การจงใจเลือกใช้คำว่า “primate” (รากศัพท์ภาษาละติน primus หมายถึง ลำดับแรก) มาใช้เรียกชื่อสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมกลุ่มนี้ แสดงถึงการให้ความสำคัญว่าเป็นกลุ่มของสิ่งมีชีวิตในลำดับต้น เมื่อเทียบกับสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ๆ และนักวิชาการสมัยต่อมาก็ยังเชื่อว่า มนุษย์และไพรเมตอื่น ๆ เป็นผลผลิตของกระบวนการวิวัฒนาการที่ก้าวหน้ามากที่สุดในบรรดาสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมทั้งปวง

การจัดลำดับของอนุกรมวิธาน (Taxonomy) ยุคแรก จัดแบ่งไพรเมตออกเป็นสองกลุ่มหลัก คือ Prosimi (เรียกว่า พวก Prosimians มาจากรากศัพท์ pro = ก่อน และ simians = ลิง) และ Anthropoidea ที่ประกอบด้วย ลิง (Monkeys) เอป (Apes) และเผ่าพันธุ์มนุษย์ (Hominins/Hominids) ต่อมา มีความพยายามปรับเปลี่ยนลำดับ ระยะห่างและความใกล้ชิดของมนุษย์กับวานรกลุ่มต่าง ๆ อยู่เสมอ เช่น จัดกลุ่มให้มนุษย์และวานรใหญ่ไร้หาง (Great Apes) อุรังอุตัง ชิมแปนซี และกอริลลา อยู่ในกลุ่มที่ใกล้ชิดกันที่สุด เมื่อเทียบกับวานรชนิดอื่น ๆ เช่น ชะนี (Lesser Apes) เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มลิง เช่น ลิงกัง ลิงแสม หรือลิงแมงมุม (Monkeys)

▲ ลิงอุรังอุตังเพศผู้

Photo Credit: www.istockphoto.com (user: Freder)

◀ ลิงแมงมุม (พ.ศ. 2431)

Photo Credit: www.istockphoto.com (user: ilbusca)

การศึกษาหน่วยพันธุกรรมหรือ DNA ในระยะต่อมาแสดงให้เห็นว่าหน่วยพันธุกรรมของชิมแปนซีมีความเหมือนกันกับมนุษย์ถึงร้อยละ 98.5 ชิมแปนซีจึงใกล้ชิดกับพวกเรามากกว่ากอริลลา และกอริลลาก็ใกล้ชิดกับเรามากกว่าอุรังอุตัง (ดูแผนผังอนุกรมวิธาน)

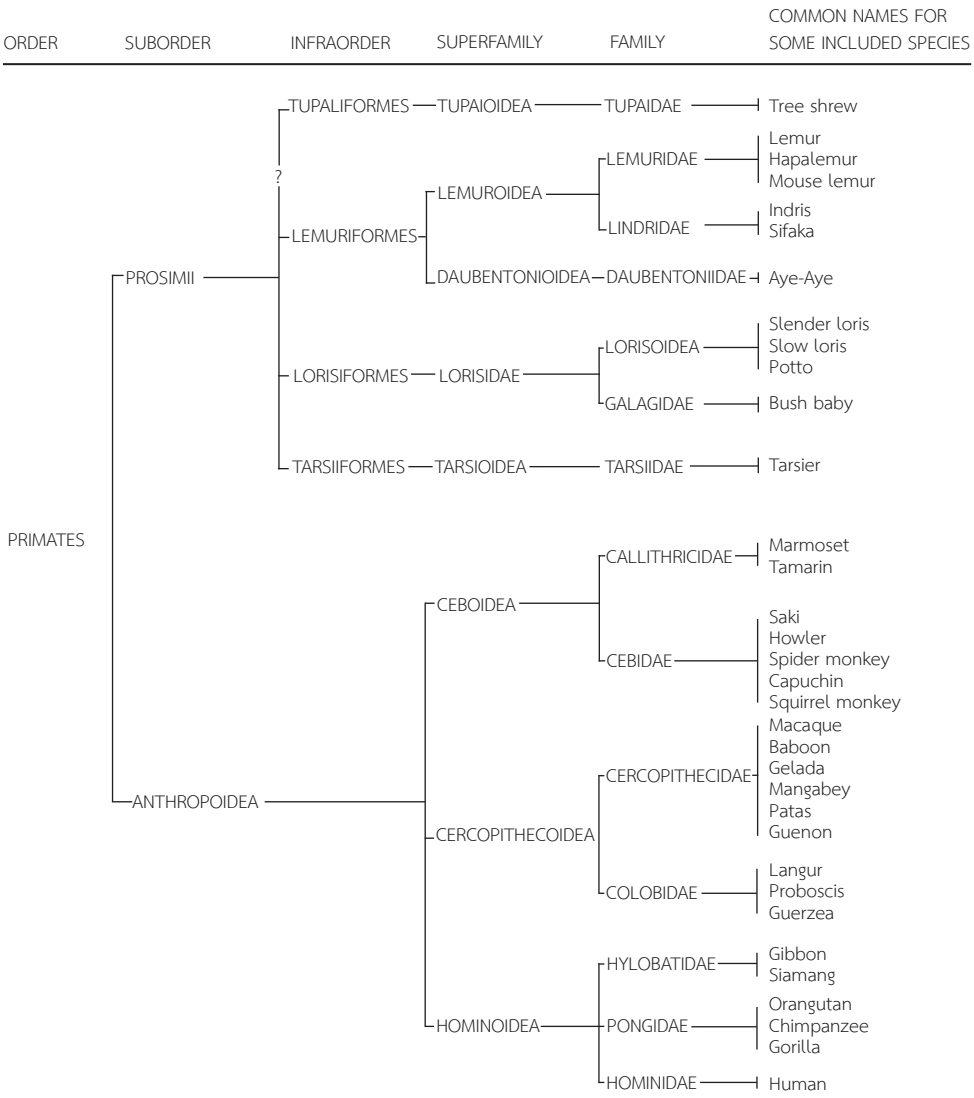

(ที่มา: Wolpoff 1980[1])

แผนภูมิที่ 1 อนุกรมวิธานของไพรเมต

[1] อ้างใน เสมอชัย พูลสุวรรณ ไพรเมตกับวิวัฒนาการของมนุษย์ (2551, 52) แผนภูมิที่ยกมานี้เพื่อต้องการแสดงให้เห็นภาพโดยรวมของการแบ่งกลุ่ม “ไพรเมต” เท่านั้น

หากพิจารณาตำนานพื้นเมืองของชนเผ่าในทวีปต่าง ๆ จะพบว่าวานรและมนุษย์ไม่ได้ถูกจัดลำดับสูง-ต่ำกว่ากันอย่างชัดเจน หากมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด เคยเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน มีศักยภาพที่เปลี่ยนหรือข้ามไปมาได้

ตำนานชนพื้นเมืองแถบอเมริกากลาง พระเจ้าของชาวมายาสร้างสัตว์ขึ้นก่อน แต่ไม่ถูกใจเพราะพูดไม่ได้และไม่สนใจบูชาพระเจ้า จึงได้สร้างมนุษย์ขึ้นจากโคลนตมและสร้างขึ้นใหม่อีกจากไม้ แต่มนุษย์ที่ได้มาก็แข็งทื่อ พูดไม่ได้ ทั้งไม่เคารพผู้สร้าง พระเจ้าจึงหวังทำลายทิ้ง โดยบันดาลให้ฝนตกและน้ำท่วม “มนุษย์ไม้” จึงได้กลายเป็นลิงแมงมุม (Spider monkey) ซึ่งมีรูปร่างคล้ายมนุษย์แต่พูดไม่ได้ ในตำนานชนพื้นเมืองของอเมริกาใต้ มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตแรกที่อยู่บนโลก จากนั้นจึงค่อยๆ เปลี่ยนไปเป็นสัตว์ชนิดต่าง ๆ มนุษย์สองกลุ่มกลายไปเป็นลิงสองชนิด คือ ลิงขนปุย (Woolly Monkey) และลิงแมงมุม (Spider Monkey) หรือในเรื่องเล่าของไทยเรื่องจันทโครพ สาวงามชื่อนางโมราที่สุดท้ายต้องคำสาปให้กลายเป็นชะนีและหาคู่ไม่ได้ และท้ายที่สุดต้องยอมรับค่างให้เป็นคู่ครองของตน

การศึกษา “ไพรเมต” นับเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะตัวมนุษย์เองเป็นทั้งผู้ศึกษาและจัดอยู่ในกลุ่มของสิ่งที่ศึกษาด้วย ในวงวิชาการศึกษาจำแนก “Primates” ออกเป็นสองกลุ่ม คือ Primates และ Non-human Primates

“ไพรเมต” มีความหลากหลายมากกว่า 500 สปีชีส์ ตั้งแต่มีขนาดน้ำหนักตัวเพียง 30 กรัม เช่น ลีเมอร์หนู (Madame Berthe’s mouse lemur) ไปจนถึงน้ำหนัก 250 กิโลกรัม ของกอริลลา

▲ 30 กรัม

Photo Credit: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Zwergmausmaki--w.jpg

▲ 250 กิโลกรัม

Photo Credit: www.istockphoto.com (user: CrazyD)

ไพรเมตบางสปีชีส์อาศัยอยู่บนต้นไม้ บางสปีชีส์ใช้ชีวิตบางช่วงบนพื้นดิน บ้างนิยมอยู่เพียงลำพัง ไพรเมตอยู่เป็น “ครอบครัว” ขนาดเล็ก ไปจนถึงอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มขนาดใหญ่นับร้อยตัว

ระบบโครงสร้างสังคมของไพรเมตและลักษณะของพฤติกรรม จึงมีความหลากหลายอย่างมาก บางสปีชีส์หากินกลางวัน บางสปีชีส์หากินกลางคืน จึงยากต่อการติดตามสังเกต เราจึงมีความรู้น้อยมากเกี่ยวกับสปีชีส์กลุ่มที่หากินในเวลากลางคืน

การศึกษา “Primates” และสร้างข้อสรุปจากการศึกษาไพรเมตกลุ่มหนึ่ง แล้วขยายความไปอธิบายภาพรวมของไพรเมตกลุ่มอื่น ๆ ด้วย จึงเป็นเรื่องที่ต้องกระทำอย่างระมัดระวัง

เราจะเรียนรู้อะไรจาก “วานร” เพื่อเข้าใจ “มนุษย์” ได้อีกบ้าง

วานร ถึง มนุษย์: รอยเท้าแรกของบรรพชน

อาจกล่าวได้ว่าหลักฐานของ “การเดินทาง” ครั้งแรกเพื่อที่จะเป็น “มนุษย์” เริ่มขึ้นที่ประเทศแทนซาเนีย ทวีปแอฟริกาตะวันออก

พ.ศ. 2519 ทีมงานนักบรรพชีวินวิทยา (Paleoanthropologist) นำโดย แมรี ลีคกี (Mary Leakey) ค้นพบรอยเท้าจำนวนหนึ่งที่ย่ำเป็นรอยในบริเวณพื้นที่ที่เรียกว่า ไลโทลี (Laetoli) รอยเท้ากลุ่มนี้เกิดจากการเดินย่ำลงบนซากของเถ้าฝุ่นผงที่ทับถมกันภายหลังจากภูเขาไฟระเบิดเมื่อประมาณ 3.6 ล้านปีก่อน และร่องรอยนี้ได้รับการรักษาไว้โดยธรรมชาติ

ความสำคัญของรอยเท้าแห่งไลโทลี (Laetoli Footprints) แสดงให้เห็นว่า เจ้าของรอยเท้าเป็นสิ่งมีชีวิตที่เดินตัวตรงด้วยขาทั้งสองข้าง และสิ่งมีชีวิตกลุ่มนี้คือ “บรรพชน” ของสิ่งที่ต่อมาจะวิวัฒนาการขึ้นเป็น “มนุษย์”

◉ รอยเท้าแห่งไลโทลี (Laetoli Footprints) ประเทศแทนซาเนีย

อายุประมาณ 3.6 ล้านปี ค้นพบโดย แมรี ลีคกี (Mary Leaky) ใน พ.ศ. 2519 รอยเท้าที่ย่ำเป็นทางเหนือชากเถ้าถ่านของการระเบิดของภูเขาไฟที่หลงเหลือให้เห็นนี้ แสดงหลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดของสิ่งมีชีวิตตัวตรงและเดินสองขา (Hominin Bipedalism) ซึ่งได้ "วิวัฒน์" สืบต่อมาเป็นมนุษย์

Photo Credit: Kenneth Garrett/
National Geographic, Feburary 1997

◉ รอยเท้าแรกของมนุษย์บนดวงจันทร์

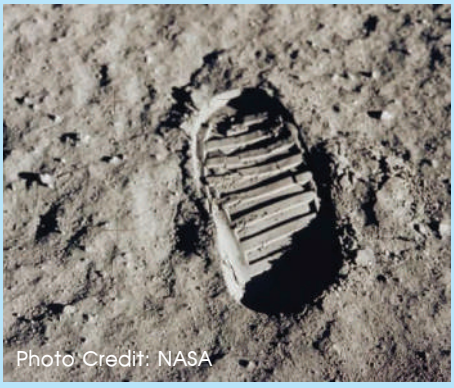

Photo Credit: NASA

ภาพรอยเท้าของนีล อาร์มสตรอง (Neil Armstrong) นักบินอวกาศสหรัฐอเมริกาที่ถือว่าเป็นมนุษย์คนแรกของโลกที่ได้เดินบนดวงจันทร์ ใน พ.ศ. 2512 นีล อาร์มสตรอง กล่าวถึงรอยเท้านี้ว่า "แม้จะเป็นก้าวเล็กๆ ของชายคนหนึ่ง แต่มันคือการก้าวกระโดดครั้งสำคัญสำหรับมนุษยชาติ"

"That's one small step for man, one giant leap for mankind."

วานร ถึง มนุษย์ จากลูซี ถึง ปรีดี พนมยงค์

ลูซี: ระหว่างเส้นทางจากวานรสู่มนุษย์

ก่อนหน้านั้นเพียงสองปี (พ.ศ. 2517) ที่บริเวณแหล่งขุดค้นฮาดาร์ (Hadar) ประเทศเอธิโอเปีย ทวีปแอฟริกา นักบรรพชีวินวิทยา นำโดย โดนัลด์ โจฮันสัน (Donald Johanson) ได้พบซากฟอสซิลซึ่งถือว่าเป็นการค้นพบครั้งสำคัญที่สุดครั้งหนึ่งของโลก เป็นโครงกระดูกกว่าหนึ่งร้อยชิ้น คิดเป็นจำนวนสี่สิบเปอร์เซ็นต์ของสิ่งมีชีวิตเพศเมีย ที่มีอายุประมาณ 3.2 ล้านปี จากซากโครงกระดูกที่พบแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีลักษณะคล้ายชิมแปนซี ซึ่งอยู่ในกลุ่มลิงใหญ่ (Apes) สูงราว 3.5 ฟุต หนักราว 29 กิโลกรัม แต่มีความแตกต่างอย่างสำคัญคือ ยืนตัวตรงและเคลื่อนที่ด้วยขาและเท้าทั้งสองข้าง

Lucy (*Australopithecus*) ▶
Photo Credit: en.wikipedia.org

โครงกระดูกชุดนี้ ระบุหมายเลขรหัสในการขุดค้นว่า AL 288-1 และต่อมาเป็นที่รู้จักกันดีในนาม “ลูซี (Lucy) ซึ่งมาจากชื่อเพลง “*Lucy in the Sky with Diamond*” ของวงเดอะบีเทิลส์ (The Beatles) ซึ่งเป็นเพลงที่นิยมเปิดฟังกันในขณะที่ขุดค้นภาคสนาม

ลูซี คือหลักฐานของรอยเชื่อมต่อของวิวัฒนาการจากวานรสู่มนุษย์ ถูกจัดให้อยู่ในสปีชีส์ที่เรียกว่า *Australopithecus afarensis* ซึ่งเป็น โฮมินิดส์ (hominids ในอันดับของไพรเมต ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมใกล้ชิดกับมนุษย์ และอยู่ในสายวิวัฒนาการเดียวกับมนุษย์ในกลุ่มสกุลโฮโม (*Homo spp.*))

ลูซีเป็นโฮมินิดที่เดินสองขา คล้ายชิมแปนซี มีสมองขนาดใหญ่ใกล้เคียงกับชิมแปนซี (คือ ประมาณหนึ่งในสามของมนุษย์สมัยใหม่) แต่มีกระดูกเชิงกราน (pelvis) และกระดูกขา (leg bone) ที่มีลักษณะแบบเดียวกับมนุษย์ปัจจุบัน ลูซีจึงเดินตัวตรงด้วยขาทั้งสองข้างแบบเดียวกับพวกเรา

ไพรเมต (Primates) และพวกเรา

ลิง ลิงใหญ่ (Apes) และมนุษย์จัดอยู่ในกลุ่มของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่เรียกว่าไพรเมต บรรพบุรุษร่วมของเรากับลิงมีชีวิตราว 25-30 ล้านปีก่อน บรรพบุรุษร่วมกับอุรังอุตัง เมื่อ 10 ล้านปีก่อน บรรพบุรุษร่วมกับกอริลลา ราว 8-10 ล้านปีก่อน และมีบรรพบุรุษร่วมกับชิมแปนซีเมื่อราว 6-7 ล้านปีก่อน ก่อนที่จะมาถึงกลุ่มของลูซี (*Australopithecus afarensis*) และสายสกุล *Homo spp.* ซึ่งเป็นสายวิวัฒนาการเดียวกันกับมนุษย์ในยุคและสปีชีส์ต่าง ๆ เช่น มนุษย์ชวา (*Homo erectus*) มนุษย์นีแอนเดอร์ทัล (*Homo neanderthalensis*) ที่สืบเนื่องต่อมาและค่อย ๆ สูญพันธุ์ไปจนปัจจุบันเหลือเพียงสปีชีส์เดียว คือ มนุษย์ปัจจุบัน (*Homo sapiens*)

▲ ภาพตีนและมือของไพรเมต

Photo Credit: National Geographic, March 1992

แท้จริงแล้ว มนุษย์ไม่ได้มีลำดับวิวัฒนาการเป็นเส้นตรงเพียงเส้นเดียว ในช่วง 2 ล้านปีถึงราว 10,000 ปี โลกเป็นบ้านของมนุษย์หลายสปีชีส์ไปพร้อม ๆ กัน และเมื่อแสนปีก่อนมีมนุษย์อย่างน้อย 6 สปีชีส์ที่แตกต่างกันอาศัยอยู่ในโลก แต่ในปัจจุบันหลงเหลืออยู่แต่เพียงสปีชีส์ *Homo sapiens* ที่เราทุกคนเป็นหนึ่งในสมาชิกของมนุษย์กลุ่มนี้

มนุษย์คืออย่างไร? การนิยามความเป็นมนุษย์

บรรพบุรุษของ “มนุษย์” ในยุคแรก ๆ อาจดูไม่แตกต่างไปจากวานรร่วมบรรพบุรุษ แต่คุณสมบัติที่สำคัญก็คือ การยืนตัวตรงและเคลื่อนไหวด้วยขาและเท้าทั้งสองข้าง ส่งผลให้พัฒนาการของแขนและมือที่เป็นอิสระ ฝ่ามือและนิ้วเพิ่มศักยภาพในการสร้างเครื่องมือและทำงานที่ประณีตขึ้น และส่งผลต่อพัฒนาการของสมอง มนุษย์มีขนาดของสมองขนาดใหญ่เป็นพิเศษเมื่อเทียบกับสัตว์ชนิดอื่น

ในขณะที่วานรร่วมบรรพบุรุษ เช่นกลุ่มลิงยังคงเคลื่อนที่ด้วยขาทั้ง 4 ขณะที่ลำตัวขนานไปกับพื้น หรือในกลุ่มวานรใหญ่ไร้หาง เช่น ชิมแปนซีและกอริลลาที่อาศัยหลังมือทั้ง 2 ข้างรับน้ำหนักเพื่อใช้ในการเคลื่อนที่ (Knuckle walking) โดยลำตัวจะทำมุมเฉียงกับพื้น ส่วนมนุษย์เดินตัวตรงบนขาทั้ง 2 ข้าง

แม้ลูซีจะยืนตัวตรงแต่ก็มีขนาดของสมองใกล้เคียงกับชิมแปนซี พัฒนาการของเท้ามีมาก่อนพัฒนาการของสมองเป็นระยะเวลายาวนาน การเพิ่มขนาดของสมองที่มีขนาดใหญ่และมีความซับซ้อนมากขึ้น น่าจะมีความเกี่ยวข้องกับรูปแบบของอาหารหลักซึ่งประกอบด้วยพืชและเนื้อสัตว์ ฟันหน้าซึ่งทำหน้าที่กัดและทึ้ง มีการเพิ่มขนาดและมีความสำคัญมากขึ้นเมื่อเทียบกับฟันกราม การเปลี่ยนแปลงขนาดของฟันหน้ายังสัมพันธ์กับการเพิ่มขนาดของสันเหนือกระบอกตา ซึ่งเป็นบริเวณรับแรงกดเวลากัดอาหาร

หลังจากมีพัฒนาการของเท้า มือ และสมอง “มนุษย์” ก็สามารถปรับตัวขึ้นมามีอำนาจเหนือกว่าพี่น้องร่วมบรรพบุรุษและสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น มนุษย์กลายเป็นศูนย์กลางของโลก และการดำรงอยู่ของมนุษย์ก็สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาลกับระบบนิเวศทั้งหมด

ในขณะที่เราเป็นมนุษย์เพียงสปีชีส์เดียวที่หลงเหลืออยู่ในโลก แต่เรายังมีพี่น้องร่วมบรรพบุรุษอีกจำนวนมากที่ยังคงดำรงอยู่กระจัดกระจายหลายพื้นที่ และเราจะเรียนรู้อะไรจากพวกเขาได้อีกบ้างเพื่อที่จะทำความเข้าใจตนเอง

หัวกะโหลกของเรอเน เดส์การ์ต และ ไม้เท้าของปรีดี พนมยงค์

เรอเน เดส์การ์ต (พ.ศ. 2139-2193) และปรีดี พยมยงค์ (พ.ศ. 2443-2526) ต่างเป็นสมาชิกของมนุษย์สมัยใหม่ (*Homo sapiens sapiens*) ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตในสกุล "*Homo*" ที่หลงเหลืออยู่ในโลกเพียงสปีชีส์เดียว เรอเน เดส์การ์ต เป็นบุตรของขุนนางที่ปรึกษาสมาชิกสภาเมืองแรนนส์ ถือกันว่า เดส์การ์ตเป็นนักศาสนา นักปรัชญาและนักวิทยาศาสตร์ชาวฝรั่งเศสได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาปรัชญาสมัยใหม่ของอารยธรรมตะวันตก แนวคิดของเขาส่งอิทธิพลต่อนักคิดรุ่นต่อมาที่เรียกกันว่า "เหตุผลนิยม" (Rationalism) เดส์การ์ต เป็นผู้กล่าวประโยคสำคัญในทางปรัชญา "ฉันคิด ฉันจึงมีอยู่" (*Cogito, ergo sum - I think therefore I am*) ไว้ในผลงาน *Discourse on the Method* (พ.ศ. 2180) ซึ่งเป็นการใคร่ครวญสงสัย และยืนยันถึง "การมีอยู่/การดำรงอยู่" ของมนุษย์

DISCOVRS
DE LA METHODE
POVR BIEN CONDVIRE SA RAISON,
ET CHERCHER LA VERITE' DANS LES SCIENCES.
PLVS
LA DIOPTRIQVE
ET LES METEORES,
Qui sont des essais de cette METHODE.
PAR RENE' DESCARTES.
Reueuë, & corrigée en cette derniere Edition.
A PARIS,
Chez MICHEL BOBIN & NICOLAS LE GRAS, au troisiéme Pilier de la Grand Salle du Palais, à l'Esperance, & à L, Couronnée.
M. DC. LXVIII.

▲ Discourse on the Method
Photo Credit: https://drouot.com/en/l/20468151-descartes-rene-discours-de-la-methode-pour-bien-conduire-sa

(ปรีดี พนมยงค์ เป็นบุตรของชาวนาจากอยุธยา ต่อมาได้เข้ารับราชการและได้ทุนการศึกษาไปเรียนต่อด้านกฎหมายที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ได้ร่วมก่อตั้ง “คณะราษฎร” และเป็นผู้ร่าง “เค้าโครงการเศรษฐกิจ” หรือ “สมุดปกเหลือง” ได้เข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครองแผ่นดินใน พ.ศ. 2475 ดร.ปรีดี พนมยงค์ ได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองขึ้นตามหลัก 1 ใน 6 ประการของคณะราษฎร คือ “การให้การศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร” และเพื่อปลูกฝังระบอบประชาธิปไตยที่มองคนเท่าเทียมกัน)

▲ ดร.ปรีดี พนมยงค์
Photo Credit: หอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

▲ สมุดปกเหลือง
Photo Credit: หอจดหมายเหตุ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หลังจากเรอเน เดส์การ์ต เสียชีวิตที่กรุงสต็อกโฮล์ม ศพถูกเคลื่อนย้ายหลายครั้ง และสุดท้ายได้รับการฝังที่กรุงปารีส แต่หัวกะโหลกของเขาได้รับการเก็บรักษา ครอบครอง และส่งต่อมาหลายรุ่น (ดังมีรายนามของผู้ครอบครองเขียนไว้ที่หัวกะโหลก) ปัจจุบันกะโหลกของเดส์การ์ต ในฐานะ “ผู้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองความมีอยู่ของมนุษย์” อยู่ในความครอบครองของพิพิธภัณฑ์มนุษยชาติ (Musée de l'Homme) กรุงปารีส ส่วน ดร.ปรีดี พนมยงค์ หลังจากประสบกับปัญหาทางการเมือง ได้ลี้ภัยออกจากประเทศไทยไปที่สาธารณรัฐประชาชนจีนและใช้ชีวิตวัยชราช่วงสุดท้ายที่ประเทศฝรั่งเศส

เมื่อมนุษย์ได้ยืนตัวตรงแล้ว ก็ไม่อยากกลับไปเคลื่อนที่ด้วยการคลานสี่ขาอีก *Homo sapiens* เป็นไพรเมตประเภทเดียวที่ยืนสองขาได้อย่างสมบูรณ์ มือเป็นอิสระ สมองมีพัฒนาการ และสิ่งเหล่านี้คือวิวัฒนาการสำคัญของความเป็น “มนุษย์”

▲ หัวกะโหลกของเรอเน เดส์การ์ต

Photo Credit: Facebook page: From the Hands of Quacks - archived